

Egyrészt-másrészt

Ujjgyakorlat a Káli holtokról

FEUILLETON - LXII. évfolyam, 36. szám, 2018. szeptember 7.

Térey János mindennel rendelkezik, amivel egy regényírónak rendelkeznie kell. Remekül teremt emlékezetes figurákat, helyszíneket, helyzeteket, fordulatos cselekményt. Nagyszerű drámái - főleg az *Asztalízene* - tele vannak regénybe is illő pattogó dialógusokkal. Munkássága a *Paulus* óta a verses epikától határozottan a prózaepika felé tart: a remekmű, a *Paulus Anyegin*-strófiához képest már lazább a szerintem szintén kiváló *Protokoll* blankverse-e, az ezt követő *Átkelés Budapesten*, majd *A Legkisebb Jégkorszak* pedig lépésről lépésre halad tovább a verses forma, a metrikai, sorhosszbéli kötöttségek (fel)oldása felé. (A mostani regény és a viszonylag korai novelláskötet [*Termann hagyományai*, átírva: *Termann hagyatéka*] lehetséges - nem annyira formai - kapcsolódási pontjaira itt nem térek ki.)

A pálya logikája felől tehát „szükségszerűnek” látszik a regény, a *Káli holtak* megszületése.

Első olvasásra mégis az az érzésem, hogy Térey a versforma gúzsába kötve jobb epikus, mint a prózaforma nagyobb szabadságában. Mintha alak- és cselekményformálásának is elugrási pontot, ötletforrást jelentettek volna a formai kötöttségek, a rímkényszer, a ritmus, a sortagolás, a mondathosszak, az inverziók, a tekervényes mondatok közötti pointillista mondatstopok, a hiányos vagy névszói állítmányú mondatok. Mintha a forma kényszerítette lezárások löktek, lódítottak volna az eseményes nyitások felé. Arról nem szólva, hogy a költő-epikus-drámaíró pátoszra és iróniára, regiszterkeverésre, meglepetésekre épülő nyelve mintha jobban érezné magát versben. A merész regiszterütköztetés jórészt ki is lakoltatik a regényből. Mintha a próza miatt a szlengből és a fennköltiségből többet kellene feladnia a szerzőnek, mintha a választott stílusrétegek, szókincsrétegek közötti feszültségeket kevésbé engedné vagy kívánná meg prózanyelve. Prózájában nem ütközik meg a szöveget energetizáló módon a versforma adta emelkedettség és a lebilincselő gazdagságú szaknyelvi-rétegnyelvi, „prózai” stílus. Éppen ezért a költői emelkedettségű részek is mintha a regényben kevésbé ütnének, kevésbé szervesülnének, kicsit kényelmetlenül éreznék magukat. De Térey nyilván nem állhatott ellen a benne jelentkező Kunstwollennek. Meg kellett írnia regényét.

És a *Káli holtak* a fenti fanyalgások ellenére is folytatás, nem tévút. Térey nagy erényeit, nagy témáit is folytatja, továbbviszi és továbbgondolja a könyv, emellett jelentős újdonságokat és értékeket is felmutat.